

РОЗДІЛ 3

ТЕОРІЯ АРХІТЕКТУРИ, МІСТОБУДУВАННЯ ТА ПЛАНУВАННЯ СІЛЬСЬКИХ ПОСЕЛЕНЬ

УДК 711.4.168

ПРОБЛЕМИ АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ СІЛЬСЬКИХ ПОСЕЛЕНЬ В УМОВАХ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ РЕФОРМИ

*С. Степанюк, к. арх., Р. Кюнцлі, к. філол. н.
Львівський національний аграрний університет*

Постановка проблеми. Відомо, що сільський населений пункт – це складна, багатофункціональна й багаторівнева структура, яка має своє визначене місце у просторі та навколишньому ландшафті, займає певну територію і створює вплив чи одержує впливи від подібних систем [3].

Істотні перетворення в селі мають на меті піднести якісний рівень життя в сільській місцевості за рахунок реструктуризації сільського господарства, реконструкції архітектурно-планувальної системи сіл, підвищення їх естетичного рівня та благоустрою. Такі зміни важливо проводити одночасно й комплексно, створюючи так звані моделі перспективного розвитку, де би поєднувалися різні умови функціонування виробництва, особливості архітектурно-планувальної структури житла та громадських будівель і споруд.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми архітектурно-планувальної реконструкції сільських поселень вивчали низка вчених, зокрема: В.В. Мусатов [2], Ю.Ф. Хохол [3], Ю.Ф. Соломін [8], С.М. Соколов [9], Г.К. Лоїк [4]. Висновки та рекомендації більшості досліджень потребують принципового перегляду, оскільки їх проводили в умовах державно-адміністративного регулювання економічних відносин та загальнодержавної власності на землю. Проведення такого дослідження зумовлене необхідністю врахування структурних змін виробничих сфер сільських поселень, удосконаленням архітектурно-планувальної структури під впливом нових соціально-економічних умов та необхідністю проведення адміністративно-територіальної реформи.

Постановка завдання. Сучасні соціально-економічні умови вимагають змін у питанні розгляду архітектурно-планувальної реконструкції та розвитку сільських поселень. Для цього необхідно виконати комплекс

науково обґрунтованих заходів з удосконалення методів та прийомів проведення реконструкції й цілеспрямованого розвитку сільських населених місць.

Виклад основного матеріалу. Архітектурно-планувальна структура сільського поселення – основа раціонального планування та забудови, що відображає в організації його території й простору всі зміни, які відбуваються під впливом соціально-економічних, науково-технічних перетворень, організації та розміщення сільськогосподарського виробництва.

Архітектурно-планувальне вирішення окремих сіл вирізняється чітким функціональним зонуванням території, зв'язком забудови з довколишнім ландшафтом, розмаїттям планувальної організації житлових груп.

Будівництво нових поселень наразі має незначну питому вагу в загальному обсязі перевлаштування сільських населених місць. Це пов'язано з нестабільною економічною ситуацією у країні, складними процесами, наявними у формуванні містобудівного утворення, й низкою інших проблем, які сьогодні не дають змоги створити повноцінне поселення з усіма вигодами та умовами.

На сьогодні практикується розширення меж села за рахунок забудови резервного фонду [1], що також можна певною мірою вважати створенням нового поселення. Адже формуються нова планувальна структура, мережа вулиць і доріг, громадський, спочатку підцентр, а згодом, можливо, другий композиційний центр – основа поліцентричної структури. Така модель розвитку архітектурно-планувальної структури набула поширення внаслідок роздержавлення земель і надання земельних часток у господарювання окремим особам.

Загалом більшість сіл забудовують в умовах реконструкції старого житлового фонду з використанням наявного капітального фонду. У планувальних рішеннях втілюються традиційні містобудівельні принципи перевлаштування сільських населених пунктів. При цьому варто враховувати природно-економічні умови, можливості виробництва [2], народні традиції тощо.

Загальновідомо, що концентрація населення збільшується там, де сприятливі умови для проживання (робочі місця, соціальний захист населення, високий рівень життя). У селі робочі місця – це сільськогосподарське виробництво. Ступінь його розвитку, власне, і вказуватиме на перспективність усієї архітектурно-планувальної системи.

Якщо, скажімо, підприємливий фермер чи організація зможуть ефективно розпоряджатися земельними ресурсами поселення [4], залучати до праці селян зі взаємною вигодою, то в найбільшому вииграші залишиться

поселення. Така модель перспективного розвитку села зі здоровим і конкурентноспроможним виробництвом повинна бути дієвою. Адже населення зацікавлене мати в комплексі ефективної господарської діяльності всі повноцінні атрибути села.

Зміни в сільбищній зоні сільських поселень, які відбуваються сьогодні, як в одній із основних планувальних елементів села, проявляються в появі нових житлових формувань і реконструкції наявних. Архітектурно-планувальна композиція сільського поселення в разі його реконструкції значною мірою визначається відношенням планувальної структури, що склалася, до старої забудови. Можливий варіант, коли нова забудова суворо підпорядковуватиметься старій, аби зберегти її історичні основи. Така модель перспективного розвитку поселення можлива в разі дійсно історичної цінності старої забудови. Тобто житло й виробництво тут будуть розвиватися не цілком з практичної позиції, а в бік доповнення композиції села, й підсилення художньої цінності його внутрішнього простору. На перший погляд видається, що роль виробничої сфери життя в таких поселеннях незначна, проте йдеться лише про гнучкість орієнтації, тобто пожертвування вигіднішим місцем розташування заради кращого виявлення архітектурно-композиційних можливостей реконструйованого об'єкта [10].

Довершеність архітектурно-планувальної композиції сільських поселень зумовлена об'єктивними й суб'єктивними чинниками: природними умовами, технічними можливостями, ідейно-естетичними завданнями суспільства, талантом і творчими можливостями архітектора. Також, вирішуючи містобудівні проблеми, потрібно розглядати людину й навколишнє середовище як цілісну екологічну систему [6-9], враховувати це й виявляти у плануванні сільських структур. Адже за своєю суттю, як уже наголошували, село максимально наближене до природного оточення і гармонійність співіснування людини й природи може бути такою не тільки внаслідок екологічного балансу, а й унаслідок створення планувальних систем (вуличних мереж, житлових груп тощо), органічно пов'язаних із навколишнім ландшафтом, що саме і проявлялося у планувальних структурах насамперед старих поселень, в яких не бракувало гнучких і мальовничих форм, підпорядкованих ландшафту та рельєфу. Тому й сьогодні центральне місце в розвитку методології територіального планування села на економічній основі на всіх його рівнях займає комплексна ландшафтно-екологічна оцінка території для різних видів освоєння [10].

Висновки. Архітектурно-планувальна реконструкція села відбувається поступово, поетапно й діалектично не має завершального етапу; вона постійно еволюціонує від простих форм до складних систем. У вирішенні

кожного містобудівельного завдання необхідно зберегти економічну рівновагу природних і штучно створюваних елементів ландшафту, старої забудови, яка історично склалася, й нових житлово-виробничих формувань. Така рівновага необхідна, оскільки за своєю суттю українське село тісно пов'язане з навколишнім природним оточенням, історично-традиційною забудовою сільських поселень [3].

Одним із важливих принципів архітектурно-планувальної реконструкції сільських поселень на сьогодні є врахування умов розвитку їх у системах групового розселення. Адже село в системі розселення не може існувати ізольовано від інших поселень. Велике значення в його функціонуванні мають постійні тісні контакти з іншими сільськими поселеннями, виробничими підприємствами, центрами підпорядкування, які здійснюються як за виробничими та адміністративними потребами, так і у сфері культурно-побутового обслуговування.

Бібліографічний список

1. Аграрна реформа в Україні // Законодавчі акти і нормативно-методичні документи / за ред. акад. УААН М. Зубця. – К., 1996. – 332 с.
2. Архитектурное проектирование агроиндустриальных комплексов / под ред. В. В. Мусатова. – М. : Агроиздат, 1990. – 448 с.
3. Бистряков Г. К. Архітектурно-просторова організація сіл. Питання реконструкції / Г. К. Бистряков, Л. Г. Литвинова, Ю. Ф. Хохол. – К. : Будівельник, 1991. – 98 с.
4. Лоїк Г. К. Формування сільських населених пунктів і реалізація земельної реформи / Г. К. Лоїк, В. І. Кисіль, Н. В. Савинець // Вісник Львівського державного аграрного університету: архітектура та сільськогосподарське будівництво, 1996. – № 1. – С. 133-139.
5. Лютивинская Т. К. Архитектура современного села / Т. К. Лютивинская. – М. : Знание, 1972. – 45 с.
6. Майков Г. П. Планировка и застройка сел / Г. П. Майков. – Ярославль: Верхнее-Волжское книж. изд., 1968. – 112 с.
7. Переустройство сельских населенных пунктов : справочник / [В. С. Рязанов, Л. А. Кранц, Ю. В. Колосов и др.]. – М. : Стройиздат, 1985. – 246 с.
8. Планировка сельских населенных мест / [В. М. Богданов, В. В. Артеменко, В. П. Баскакова, Ю. Ф. Соломин]; под ред. В. М. Богданова. – М. : Колос, 1982. – 272 с.
9. Соколов С. М. Благоустройство и планировка сельских населенных мест / С. М. Соколов. – Львов, 1975. – 64 с.
10. Степанюк А. В. Архітектурно-планувальна реконструкція центральних сіл первинної системи розселення. / А. В. Степанюк – Львів : Укр. технології, 2012. – 272 с.

Степанюк А., Кюнцлі Р. Проблеми архітектурно-планувальної реконструкції сільських поселень в умовах адміністративно-територіальної реформи

Село – середовище перебування людей – місце їх праці, житла та відпочинку. У нових соціально-економічних умовах роль сільських поселень набуває більшої масштабності та значущості. Надзвичайно важливо розуміти зміни, які відбуваються, й адекватно реагувати на них.

Ключові слова: архітектурно-планувальні вирішення, традиції та нові тенденції, тенденції розвитку об’ємно-просторової організації.

Stepaniuk A., Kiuntsli R. Challenges in architectural planning reconstruction of rural settlements under administrative territorial reform

Village is a natural habitat of people, their place of employment, housing and recreation. In the new socio-economic conditions role of rural settlements grows to a larger magnitude and significance. It is essential to understand the changes taking place and adequately respond to them.

Key words: architectural planning solution, tradition and new trends, trends in the development of three-dimensional organization.

Степанюк А., Кюнцлі Р. Проблемы архитектурно-планировочной реконструкции сельских поселений в условиях административно-территориальной реформы

Село – среда обитания людей – место их работы, жилья и отдыха. В новых социально-экономических условиях роль сельских поселений приобретает большую масштабности и значимости. Очень важно понимать изменения, которые происходят, и адекватно реагировать на них.

Ключевые слова: архитектурно-планировочные решения, традиции и новые тенденции, тенденции развития объемно-пространственной организации.